

Kretsloppsplanen i ett större sammanhang:

kopplingar till globala, nationella,
regionala och lokala styrdokument

Remissversion

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
2.	Globalt	3
	Agenda 2030	3
	Barnkonventionen	5
3.	EU-nivå	6
4.	Nationell nivå	6
	De svenska miljömålen.....	6
	Lagstiftning.....	7
	Nationella avfallsplanen och mål för avfallsfraktioner	7
	Nationell strategi för cirkulär ekonomi	7
5.	Regional nivå.....	8
	Regional utvecklingsstrategi (RUS).....	8
	Regionalt åtgärdsprogram för de nationella miljömålen.....	8
	Energi- och klimatstrategi för Gävleborgs län 2020 – 2030	8
	Klimat- och energistrategi Uppsala län - Tillsammans för ett fossilfritt Uppsala län	9
	Regional plan för infrastruktur för förnybara drivmedel och elfordon (Uppsala län).....	9
	Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi år 2018 – 2030	9
	Gävleborgs läns och Uppsala läns koldioxidbudget	9
	Gävleborgs strategi för hållbar plastanvändning.....	10
	Regionalt trafikförsörjningsprogram för Gävleborg.....	10
6.	Kommunal nivå.....	10
	Översiktsplaner	10
	Miljöstrategiskt program.....	10
	VA-planer.....	11
	Klimatfärdplan	11
	Socialt hållbarhetsprogram.....	11
	Kostpolicy	11
	Lokala avfallsföreskrifter	11
	Avfallstaxan	11
	Kretsloppsplanen	11

1. Inledning

Kretsloppsplanen är ett resultat av hur lokala förutsättningar påverkat arbetet med strategier, mål och åtaganden som antagits på global, nationell, regional och lokal nivå. Målen i Kretsloppsplanen är sprungna ur demokratiskt fattade beslut på alla nivåer i samhället och ska leda till en planet som även i framtiden fortsätter ge samma förutsättningar för ett gott liv som vi har idag.

I kapitel 13 i Kretsloppsplanen beskrivs överskådligt hur olika styrdokument påverkar vad arbetet med avfallshantering ska fokusera på de närmaste åren. Den här bilagan går in djupare på hur de olika överenskommelserna, direktiven, målen, lagarna och strategierna berör kretsloppsplanen.

2. Globalt

Tidigare fanns i stort sett endast Agenda 2030 och dess föregångare att ta hänsyn till. Numera har ytterligare en viktigt global överenskommelse en framträdande roll i arbetet med kretsloppsplanen – barnkonventionen.

Agenda 2030

På global nivå finns Agenda 2030 med de globala hållbarhetsmålen. Målen är satta för att utjämna globala skillnader och missförhållanden men pekar samtidigt på vikten att alla världens samhällen agerar gemensamt för en hållbar utveckling. Kretsloppsplanen bidrar främst till målen:

God hälsa och välbefinnande

Särskilt delmål 3.9 – Minska antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar.

Detta görs genom fokuserat arbete mot mindre gifter i kretslopp som börjar redan vid valet av produkter, hur de tillverkas, hur de kan återvinnas och hur duktigt samhället är på att ta hand om farliga ämnen.

Rent vatten och sanitet

Särskilt delmål 6.3 – Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening samt öka återanvändning

Kretsloppsplanen strävar mot minskad mängd farliga ämnen i avloppen och en ökad återvinning av slammet.

Hållbar energi för alla

Särskilt delmål 7.2 – Öka andelen förnybar energi i världen

Kretsloppsplanen har specifika mål om att öka utsorteringen av matavfall ur vilket biogas framställs. Biogasen ersätter fossila energikällor i framförallt transportsektorn.

Hållbara städer och samhällen

Särskilt delmål 11.6 – Minska städernas miljöpåverkan

Genom en säker och effektiv hantering av avfall bidrar kretsloppsplanen i hög grad till detta mål.

Hållbar konsumtion och produktion

Särskilt delmål 12.2 – Hållbar förvaltning och användning av naturresurser; delmål 12.3 – Halvera matsvinnet i världen; delmål 12.4 – Ansvarsfull hantering av kemikalier och avfall; delmål 12.5 – Minska mängden avfall markant; delmål 12.7 –

Främja hållbara metoder för offentlig upphandling; delmål 12.8 – Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar

Kretsloppsplanen har huvuddelen av sina mål sprungna från det här globala målet. Målet handlar om resursförbrukning och hur den ska minska vilket är det viktigaste målet i kretsloppsplanen.

Bekämpa klimatförändringarna

Särskilt delmål 13.2 – Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering

Kretsloppsplanen integrerar åtgärder i planeringen och kräver i och med att det är ett politiskt beslutat styrande dokument också att politiken ställer sig bakom målen.

Hav och marina resurser

Särskilt delmål 14.1 – Minska föroreningarna i haven

Föroreningar, i synnerhet från landbaserad verksamhet, och tillförsel av näringsämnen berörs av arbetet i kretsloppsplanen i till exempel målområdet nedskräpning.

Genomförande och globalt partnerskap

Särskilt delmål 17.17 - Uppmuntra effektiva partnerskap

Det går inte för en enskild verksamhet eller kommun att nå samtliga mål i kretsloppsplanen på egen hand. Kretsloppsplanen uppmuntrar därför offentliga och offentlig-privata partnerskap, både nationella och internationella, som en väg framåt.

Barnkonventionen

FN:s barnkonvention är sedan 1 januari 2020 lagstadgad i Sverige. Den bygger på fyra grundprinciper:

- Alla barn har samma rättigheter
- Barnets bästa ska alltid komma först
- Varje barn har rätt att överleva och utvecklas
- Varje barn har rätt att uttrycka sin åsikt

Principerna ska beaktas när det gäller frågor som berör barn. Hela Kretsloppsplanen berör barn i större eller mindre omfattning. Barn är inte en homogen grupp. Olika behov, förutsättningar, ålder, ursprung och sociala nätverk påverkar barns möjligheter och det behöver tas under övervägande när åtgärder i avfallshanteringen planeras, beslutas och genomförs.

För att få in barnperspektivet i arbetet med Kretsloppsplanen ska följande delar ur barnkonventionen beaktas:

- Artikel 2: Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
- Artikel 3: Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet.
- Artikel 6: Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Här handlar det inte enbart om fysisk hälsa utan även om den psykiska, moraliska, andliga och sociala utvecklingen.
- Artikel 12: Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Hänsyn ska tas till barnets åsikter i frågor som berör hen, hänsyn ska tas till barnets ålder och mognad.

I Kretsloppsplanens bilaga "Konsekvensanalys av Kretsloppsplanen" är barnperspektivet belyst för respektive målområde i Kretsloppsplanen. Genomförandet av planen kan behöva utjämna skillnader i barns olika förutsättningar för att ge alla barn samma möjlighet att ta del av arbetet. Barn behöver också få ge uttryck för sina egna åsikter i samband med att de engageras direkt eller indirekt i åtgärder inom ramarna för Kretsloppsplanen.

3. EU-nivå

EU:s avfallsdirektiv är ett viktigt styrande dokument som pekar ut riktningen framåt för samtliga medlemsstater. Direktivet kompletteras med ytterligare direktiv, som plastdirektivet, handlingsplan för cirkulär ekonomi med flera. EU förordningen för kemikalier, REACH, är ett annat exempel på lagstiftning som påverkar Kretsloppsplanens innehåll.

EU arbetar aktivt mot målet om att bli klimatneutralt till 2045 och inom det arbetet antas kontinuerligt nya eller uppdaterade mål för avfallshanteringen inom EU. EU-direktiv omarbetas till nationella mål som ska uppnås, men exakt hur målen ska nås bestämmer varje enskilt medlemsland. Målen får inte vara mindre omfattande än de som beslutats i EU:s direktiv, men de får gå längre.

Exempel på mål i avfallsdirektivet är sorterings- och återvinningskrav för förpackningar. Kraven i målet ökar gradvis över tid. Ett annat krav är att senast 1 januari 2025 ska textilavfall samlas in separat. Det har i och med att plastdirektivet antogs också blivit olagligt att transportera plastavfall som uppstår i Europa utanför Europas gränser.

Eftersom EU:s direktiv och förordningar är bindande mål och lagar för Sverige implementeras de i de nationella lagarna och målen.

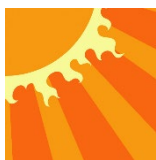
4. Nationell nivå

Avfallshanteringen regleras till största del på nationell nivå även om många av målen och lagarna har sitt ursprung internationellt.

De svenska miljömålen

Tillsammans bildar generationsmålet, de 16 miljömålen med sina preciseringar och etappmålen det svenska miljömålssystemet. Hittills har målen gällt år 2020 och kommer nu att uppdateras med 2030 som ny målhorisont. Arbetet med miljömålen samordnas på regional nivå av länsstyrelserna. Genom att respektive länsstyrelse utvecklar åtgärdsprogram blir arbetet med varje mål regionalt anpassat. Under 2020 reviderar Länsstyrelsen i Gävleborg och Länsstyrelsen i Uppsala sina respektive åtgärdsprogram vilket kan komma att påverka arbetet i Kretsloppsplanen framöver.

Kommunerna har en nyckelroll i arbetet med miljömålen. Deras omfattande verksamhet med ansvar för fysisk planering, avfallshandling samt gator och trafik kan göra stor skillnad. De miljö kvalitetsmål som främst berör Kretsloppsplanen är:

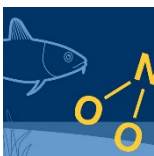
Begränsad klimatpåverkan

Kretsloppsplanen innehåller mål om att ställa miljökrav vid offentlig upphandling, inte minst avfallsförebyggande krav. Den handlar om att minska matsvinn i verksamheter och att minska alla avfallsmängder genom att förebygga avfall. I fysisk planering påverkas byggande mot att minska avfallsmängder, öka återvinning och effektivisera avfallshandlingen.

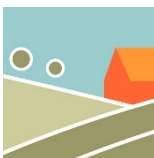
Giftfri miljö

Ett av kretsloppsplanens mål är att minska mängden farliga ämnen i omlopp. Mycket handlar om att minimera användningen av material och produkter som innehåller eller framställs med hjälp av farliga ämnen. Omhändertagandet av avfall innehållandes farligt avfall ska också ske på ett sätt som minimerar påverkan på miljö och hälsa.

Ingen övergödning

Kretsloppsplanen arbetar med påverkan från avlopp, särskilt enskilda avlopp, i syfte att förhindra övergödning. Utsläpp från transporter och matsvinn är andra faktorer som påverkar gödningen av våra vattendrag och hav.

Ett rikt odlingslandskap

Genom att ställa krav på ursprung och innehåll i den mat som köps bidrar kretsloppsplanen till målet. Mål kring återvinning av matavfall till biogödsel bidrar ytterligare till ett lokalt ekologiskt odlingslandskap.

God bebyggd miljö

Kretsloppsplanen innehåller främst mål kring upphandling i kommunens roll som byggherre, men målen omfattar även den privata marknaden. Det handlar också om en avfallsinfrastruktur som är tillgänglig för alla.

Lagstiftning

Lagstiftning i främst miljöbalken, plan- och bygglagen och kommunallagen påverkar innehållet i Kretsloppsplanen. Miljöbalken reglerar ansvarsfrågor kring avfall och en del av innehållet som Kretsloppsplanen ska omfatta. Plan- och bygglagen påverkar fysisk planering och fysisk utformning av bebyggd miljö vilket har påverkan på målen i Kretsloppsplanen. Kommunallagen reglerar vad som är kommunala angelägenheter, organisation, principer, befogenheter med mera. Även kemikalielagstiftningen påverkar Kretsloppsplanen. Avfallsförordningen innehåller detaljerade krav och styr tillsammans med miljöbalken vad Kretsloppsplanen måste innehålla.

Nationella avfallsplanen och mål för avfallsfraktioner

Naturvårdsverket utarbetar den nationella avfallsplanen och sätter mål och etappmål för olika avfallsfraktioner.

Nationell strategi för cirkulär ekonomi

Sveriges nationella strategi för omställning mot cirkulär ekonomi publicerades i juli 2020. Omställningen mot cirkulär ekonomi ska bidra till att nå miljö- och klimatmålen samt målen i Agenda 2030.

Av strategins fyra fokusområden berörs Kretsloppsplanen främst av fokusområde 2, *Hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster*, samt fokusområde 3, *Giftfria cirkulära kretslopp*.

Den tar även upp prioriterade materialströmmar som är extra kritiska utifrån deras påverkan på miljön och klimatmålen. Kretsloppsplanen berör samtliga av dessa materialströmmar i större eller mindre grad.

5. Regional nivå

Det görs mycket arbete på regional nivå för att främja en hållbar utveckling samtidigt som samtliga regionens intressen tas tillvara och det skapas attraktiva livsmiljöer. Det innebär både levande landsbygd, samhällen och städer som är tillgängliga och tryggar kommande generationers behov.

Det finns flera regionala styrande dokument som påverkar innehållet i Kretsloppsplanen.

Regional utvecklingsstrategi (RUS)

Gävleborgs utvecklingsstrategi har visionen: ”Tillsammans för framtidens Gävleborg – öppet, nytänkande, hållbart.” I förlängningen handlar det om ett öppet, inkluderande samhälle som tar tillvara alla människors engagemang och potential som formar vår egen och platsens framtid.

Uppsalas vision lyder: ”Ett gott liv i en nyskapande kunskapsregion med internationell lyskraft” och lyfter att det är en växande, nyskapande region för alla.

Det som påverkar Kretsloppsplanen mest i RUS är dess prioritering i insatser för ökad innovation inom smarta och hållbara städer och samhällen samt insatser där offentlig sektor verkar som en drivkraft och hävstång till en cirkulär och biobaserad ekonomi.

Regionalt åtgärdsprogram för de nationella miljömålen

De svenska miljömålen anpassas efter regionala förutsättningar av respektive länsstyrelse. Eftersom de är anpassade för Gävleborg och Uppsala innebär det att Kretsloppsplanen i första hand förhåller sig till dessa och inte de nationella miljömålen.

Energi- och klimatstrategi för Gävleborgs län 2020 – 2030

Energi- och klimatstrategin tar avstamp från Parisavtalet med ett övergripande mål om att Gävleborg inte överskrider den koldioxidbudget som krävs för att nå Parisavtalet och att länet är klimatneutralt till 2035. Dessutom ska energianvändningen i länet vara 50 procent effektivare jämfört med 2005.

Kretsloppsplanen bör med utgångspunkt från strategin främst beakta följande:

- Länsstyrelsen och Region Gävleborg driver samverkansplattformen ”Miljöforum Gävleborg” där kommunernas miljösamordnare och högskolan Gävle ingår. Detta forum är en bra utgångspunkt för att hantera regionala utvecklingsfrågor med inriktning mot klimat och miljö.
- Kommunernas samhällsplanering betyder mycket för att skapa transport- och resurseffektiva samhällen exempelvis avseende fossilfria drivmedel. Biogas baserat på matavfall utpekas som viktigt liksom en transporteffektiv avfallshantering (exempelvis insamling och fjärrtransport av mat- och restavfall, grovavfall, förpackningar och slam). Mål anges att offentliga organisationer är fossilfria år 2025 och att lokal produktion av förnybara drivmedel ska öka.
- Offentlig upphandling har stora möjligheter att driva på utvecklingen av klimatsmarta tjänster och varor, exempelvis kopplat till avfallsförebyggande och ökad återanvändning.

- Konsumtionsbaserad klimatpåverkan ska fram till 2030 halveras jämfört med 2016 (10,1 ton koldioxid per person och år). Kretsloppsplanens roll kan vara stimulans och initiativ kopplat till cirkulär ekonomi samt förebyggande, återanvändning eller återvinning av förpackningar, returpapper, textilier och byggavfall.
- I strategin anges att år 2030 ska 75 procent av matavfallet i länet samlas in och att det nationella etappmålet att uppnå 50 procent av matavfallet till växtnäring och energi ska uppnås 2025.

Klimat- och energistrategi Uppsala län - Tillsammans för ett fossilfritt Uppsala län

Strategin uppdaterades och antogs 2019 efter att de svenska målen för minskad klimatpåverkan och ett effektivt och förnybart energisystem har skärpts. Kopplad till strategin har en åtgärdsbank tagits fram – ”Färdplan för ett hållbart län – Åtgärder för minskad klimatpåverkan”.

Uppsala läns klimat- och energistrategi har fyra prioriterade områden:

- Transporteffektivt samhälle med laddinfrastruktur och biodrivmedel. Tillgången till biodrivmedel påverkas av arbetet i Kretsloppsplanen.
- Energieffektivisering i byggnader och verksamheter. Omfattar produktionen och tillgången till biodrivmedel som påverkas av Kretsloppsplanen.
- Förnybar energi i form av vind, sol och biobränslen. Avfallssystemet förser kraftvärmeverk med stora mängder biobränslen i form av trä, trädgårdsavfall och i vissa fall slam.
- Indirekt klimatpåverkan av flyg, bygg- och anläggningsmaterial, plast, livsmedel, IT och kapitalplacering. Bygg- och anläggningsarbetens påverkan på avfallsströmmarna har stort fokus i Kretsloppsplanen tillsammans med plast och livsmedel.

Regional plan för infrastruktur för förnybara drivmedel och elfordon (Uppsala län)

Planen ska utgöra ett stöd och vara vägledande för olika aktörers planering av drivmedelsinfrastruktur i länet, gärna samordnat i ett storregionalt sammanhang. Den påverkar till en mindre del hur infrastrukturen för biogas kan komma att se ut. Biogasproduktionen påverkas av kretsloppsplanen.

Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi år 2018 – 2030

Planen är framtagen av Region Gävleborg, Länsstyrelsen och LRF utifrån den nationella livsmedelsstrategin. Handlingsplanen omfattar hela livsmedelskedjan. Kretsloppsplanen bidrar till att minska matsvinnet i främst kommunerna kostverksamhet samt vid måltider i skola och äldreomsorg men också i att påverka privata aktörer som hanterar stora mängder livsmedel.

Gävleborgs läns och Uppsala läns koldioxidbudget

Det är en territoriell genomgång av hur mycket koldioxid som släpps ut årligen i respektive län. Den använder vetenskapligt underbyggda beräkningar som pekar på hur mycket de årliga utsläppen av koldioxid behöver minska i respektive län för att nå 2°C -målet. Budgeten används främst som underlag i miljömålsberedningen i respektive kommun och påverkar Kretsloppsplanen genom dem.

Gävleborgs strategi för hållbar plastanvändning

År 2020 tog Länsstyrelsen fram en strategi för plastanvändningen i Gävleborg med särskild inriktning mot kommunala verksamheter. Den syftar till en hållbar plastanvändning där arbetet fokuserar på en minskad och smartare plastanvändning, ökad återanvändning, effektivare återvinning samt att minska nedskräpningen.

Strategin har fem målområden som påverkar kretsloppsplanen väldigt tydligt. Några av målen har direkt omsatts till mål i kretsloppsplanen. De fem målområdena är:

1. Förebygga plastavfall
2. Öka materialåtervinningen
3. Minska nedskräpningen
4. Höja kunskapen och öka lärandet
5. Säkra genomförande och uppföljning

Regionalt trafikförsörjningsprogram för Gävleborg

Programmet som sträcker sig till 2030 handlar om kollektivtrafiken i hela Gävleborg. I programmet finns en uttalad politisk viljeinriktning att prioritera förnyelsebara drivmedel. Regionalt produceras biogas till kollektivtrafiken av matavfall och målet om att öka utsorteringen som finns i Kretsloppsplanen är viktigt för att säkerställa en fortsatt god tillgång på biogas.

6. Kommunal nivå

Samtliga tidigare genomgångna nivåer innebär mål, strategier och planer som Kretsloppsplanen inte kan påverka utan endast anpassa sig till. På kommunal nivå kan fokus och målformuleringar göras utifrån lokala förutsättningar och med olika ambition. Då blir det ännu viktigare att målen i de olika kommunala planerna och strategierna hänger ihop och strävar efter samma resultat.

Kommunerna ansvarar för mycket av planeringen, utformningen och bestämmelserna som rör avfallshanteringen direkt eller indirekt. Vissa planer och strategier grundlägger innehållet i övriga strategier och behöver tas extra hänsyn till när Kretsloppsplanen utformas.

Förutom de strategier och planer som beskrivs nedan kan det finnas fler kommunala styrande dokument i de olika kommunerna som har vissa beröringspunkter med Kretsloppsplanen.

Översiktsplaner

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Översiktsplanen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanering har en central roll i arbetet mot ett mer hållbart samhälle. Det är viktigt att Översiktsplanen och Kretsloppsplanen samverkar tydligt och konkret med varandra och tillsammans blir ett verkligt verktyg för resurshushållning.

Miljöstrategiskt program

I dagsläget är det endast Gävle kommun som har ett aktuellt miljöstrategiskt program eller motsvarande lokala miljömål. Ockelbo kommun arbetar under 2020–2021 med att ta fram ett eget miljöstrategiskt program. Sandviken kommun har lokala miljömål som antogs 2005.

Den här sortens program anger mål för arbetet mot en miljömässigt hållbar utveckling av kommunen. Mål som rör avfallshantering, konsumtion och farliga ämnen tangerar ofta mål

som återfinns i Kretsloppsplanen. Kretsloppsplanen har tagit hänsyn till målutformningarna i Gävles miljöstrategiska programs tre målområden: Klimatneutral kommun 2035, Robusta ekosystem samt Ren och giftfri vardag som samtliga berör mål i Kretsloppsplanen. Genom att synkronisera målutformningen i båda dokumenten kan arbetet i verksamheterna fokusera på att uppfylla ett mål, trots att det förekommer i två olika styrdokument.

VA-planer

VA-planerna handlar om långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning utifrån lokala förutsättningar. De beaktar hälsa, ekonomi och miljö. Kretsloppsplanen berör slam som uppstår i den kommunala avloppshanteringen.

Klimatfärdplan

Gävle kommun har en klimatfärdplan vari åtgärder för en klimatneutral kommun planeras och kvantifieras. Delar av dem kommer att bidra till att målen i Kretsloppsplanen kan nås.

Socialt hållbarhetsprogram

Social hållbarhet är en av tre viktiga aspekter av hållbarhet, tillsammans med ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Det finns starka kopplingar mellan arbetet för social hållbarhet och Kretsloppsplanen.

Kostpolicy

I kommunernas kostpolicy finns omfattande riktlinjer kring hur mat ska köpas in, planeras och hanteras vilket har en direkt påverkan på mål kring matsvinn i Kretsloppsplanen. Kostpolicyen bör, när den uppdateras, ta stor hänsyn till mål i Kretsloppsplanen som berör den.

Lokala avfallsföreskrifter

Föreskrifterna i vilka rättigheter och skyldigheter medborgarna i en kommun har i frågor som rör avfallshanteringen utgör tillsammans med Kretsloppsplanen kommunens renhållningsordning. Avfallsföreskrifterna uppdateras i arbetet med den nya kretsloppsplanen.

Avfallstaxan

Genom att arbeta med hur avgifterna i avfallstaxan sätts kan kommunerna styra mot målen i Kretsloppsplanen. Taxan får endast vara kostnadstäckande för helheten, men den kan uppmuntra bra beteenden genom att höja priset på abonnemang som är sämre ur miljöhänseende.

Kretsloppsplanen

Kretsloppsplanen bidrar till andra mål, planer och program som finns på alla nivåer. Framförallt när det gäller hållbar resursanvändning och att skapa en skräpfri omgivning.